

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ДО МІЖСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ**

Мороз Л. В. кандидат педагогічних наук,
доцент, Національна академія СБ України
<https://orcid.org/0000-0001-5648-0128>

Стаття присвячена дослідженню ефективних форм і методів роботи, критеріїв та рівнів сформованості міжособистісної взаємодії.

На основі вивчення та узагальнення підходів щодо систематизації інтерактивних методів, досвіду викладання розроблено програму тренінгу «Психологія міжособистісного спілкування». Використання інтерактивних технологій окреслюють нові можливості, пов'язані з підвищенням ефективності за рахунок посилення пізнавального інтересу та міжособистісної взаємодії шляхом зовнішнього діалогу в процесі тренінгу. Інтерактивна діяльність забезпечує високий рівень професійної компетентності через включення учасників в осмислене переживання індивідуальної й колективної діяльності для нагромадження досвіду.

Ключові слова: міжособистісна взаємодія; міжособистісне спілкування; рівень сформованості міжособистісної взаємодії; умови формування міжособистісної взаємодії.

Вступ. Підготовка фахівців для професійної діяльності в умовах війни та готовність до повоєнної відбудови вимагає від науково-педагогічних колективів закладів вищої освіти пошуку ефективних форм і методів роботи із здобувачами вищої освіти. У цьому контексті актуалізуються питання формування особистості, яка є конкурентоспроможною на ринку праці, здатна вирішувати складні професійні завдання, ефективно діяти в команді. Серед завдань закладів вищої освіти важливим є формування готовності майбутніх фахівців до міжособистісної взаємодії як під час освоєння освітніх компонент, передбачених освітньою програмою підготовки фахівця, так і в позааудиторний час. Майбутня професійна діяльність здобувачів вищої освіти вимагає розвитку мовленнєвих навичок, навичок роботи в команді, умінь вирішувати спірні питання. Тому проблема формування готовності здобувачів освіти до міжособистісної взаємодії є актуальною і потребує подальшого вивчення та аналізу ефективних форм і методів роботи в умовах вищу.

Метою статті є дослідження ефективних форм і методів формування міжособистісної взаємодії здобувачів першого курсу, вивчення рівня міжособистісного спілкування в закладі вищої освіти та обґрунтування умов, що сприяють підвищенню рівня сформованості, зокрема розробка та запровадження в освітню діяльність тренінгу «Психологія міжособистісного спілкування».

Теоретичне підґрунтя. Методологічною основою дослідження є положення гуманістичної парадигми філософії освіти; методологічні підходи (системний, гуманістичний, комунікативний, діяльнісний, компетентнісний); положення про єдність пізнавальної теоретичної та практичної діяльності, активність суб'єкта в навчальній і мовленнєвій діяльності; психолого-педагогічні теорії інтерактивного, особистісного орієнтованого навчання, розвитку та саморозвитку мовленнєвої міжособистісної компетентності; специфічні принципи формування міжособистісної взаємодії першокурсників вищу.

У роботах науковців О. Булгакової (2017), І. Цимбалюк (2007), С. Ситніка (2021) досліджено феноменологічні та структурно-динамічні характеристики процесів взаємодії й спілкування. У психологічній науці теорія соціальної взаємодії представлена працями В. Середи (2017), В. Ананьїна (2021), В. Горлинського (2021), О. Пучкова (2021), О. Уваркіної (2021), Т. Коломієць (2015) та ін.

Дослідженню готовності до соціальної взаємодії присвячені праці О. Булгакової (2017). Готовність курсантів до соціальної взаємодії в умовах їх майбутньої професійної діяльності на кордоні досліджував О. Шинкарук (2019), Л. Кузьменко (2021) – готовність до партнерської взаємодії майбутніх вчителів початкових класів, Т. Кожушкіна (2018) – міжособистісну взаємодію як складник «soft skills», Чистяков, С. (2016), Франчук, Ю. (2016) – особливості

міжособистісної взаємодії у колективах прикордонних підрозділів.

Готовність до діяльності виступає як системна характеристика конкурентоспроможного фахівця і може бути використана як інтегральний критерій оцінки прогнозування конкурентоспроможності майбутнього фахівця.

Водночас аналіз наукових праць із порушеної проблеми дає підстави для висновку, що залишаються поза увагою науковців дослідження та обґрунтування ефективних форм та методів формування готовності до міжособистісної взаємодії та критеріїв їх сформованості у здобувачів вищої освіти першого курсу.

Методи дослідження Для розв'язання поставлених цілей використано комплекс методів: теоретичні – вивчення й аналіз наукової літератури – для обґрунтування основних теоретичних положень, систематизації та узагальнення результатів теоретичних здобутків з проблеми дослідження; емпіричні – тестування, вивчення документації, ранжування, цілеспрямоване спостереження, опитування, бесіди – дозволили виділити основні форми та методи формування міжособистісної взаємодії; експериментальні – дали змогу дослідити реальний стан рівня сформованості навичок міжособистісного спілкування у здобувачів вищої освіти першого курсу. В основу оцінки ефективності дослідження був покладений порівняльний принцип, що дозволив оцінити рівень міжособистісної взаємодії в групах здобувачів вищої освіти.

Результати і обговорення. Аналіз та узагальнення наукових досліджень засвідчив, що міжособистісна взаємодія охоплює взаєморозуміння, взаємовплив, взаємовідношення, міжособистісне спілкування та інтегративні феномени сумісності та спрацьованості.

Дослідник І. М. Цимбалюк (2007) визначає взаємодію як «аспект спілкування, що виявляється в організації людьми взаємних дій, спрямованих на реалізацію спільної діяльності, досягнення певної спільної мети».

Науковець Булгакова О. (2017) аналізує загальну теорію соціальної взаємодії та узагальнює концептуальні підходи Дж. Хоманса, Т. Парсонса, П. Сорокіна, П.М. Блау, Дж.Ролза, Дж.С. Адамса, в яких

звертають увагу на такі ознаки, як: а) підпорядкованість культурі та соціальному контексту; б) існування суб'єктів ситуації; в) прагнення учасників до певних винагород; г) очікування учасників відносно повернення наданих послуг; д) діалог між учасниками взаємодії.

Для нашого дослідження актуальним є підходи до визначення концептуальних особливостей міжособистісної взаємодії дослідниці Ситнік С.В. (2015), яка визначає міжособистісну взаємодію як особистісний контакт, обумовлений просторово-часовою близькістю суб'єктів. Взаємодія опосередкована спілкуванням і сумісною діяльністю, на основі яких відбувається вплив суб'єктів один на одного та будуються певні взаємовідношення.

Для здобувачів вищої освіти, які тільки починають освітню діяльність у виші, готовність до міжособистісної взаємодії має актуальне значення, оскільки розглядається як «...особистісний контакт, обумовлений взаємозалежністю суб'єктів на шляху досягнення цілей, як правило, опосередкований спілкуванням і спільною діяльністю, на основі якого відбувається вплив суб'єктів один на одного та складаються певні взаємини, які характеризуються сутністю, динамікою, видом, специфікою; напруженим характером, внаслідок орієнтування співробітників здебільшого на реалізацію контрольної-наглядової та адміністративно-юрисдикційної функції» (Цимбалюк, І.М., 2007, с. 205).

Входження молодого людини в новий освітній колектив пов'язане з рішенням декількох проблем, які обов'язково супроводжують цей процес. По-перше, це адаптація здобувачів першого курсу до нового оточення, яка не завжди відбувається успішно і успіх якої залежить від правильної взаємодії обох сторін: здобувача вищої освіти і освітнього середовища. По-друге, це зміна поведінки людини, без цього у багатьох випадках здобувач вищої освіти не може успішно пройти адаптаційний період. По-третє, це зміни і модифікації освітнього середовища, які впливають і на успішну адаптацію першокурсника, і на функціонування, взаємодію з оточенням.

Соціальна взаємодія є процесом спільного задоволення потреб двох чи більше активних індивідів, що виявляється через зацікавлення у

міжособистісних контактах між ними через дію мотиваційних, емоційних, когнітивних факторів внаслідок співпраці чи конкуренції. Тому цей процес у своїй основі має мотиваційну основу, що визначає всі інші аспекти соціальної взаємодії, оскільки чітко простежується намагання задовольнити власну потребу учасника взаємодії. Її головною умовою є перспектива результативного компоненту, а саме передбачення особистості отримання чогось для себе (матеріальні блага, необхідні емоції, знання, вміння, нові контакти чи перспективи). Й що більша кількість мотивів сприяє спільному задоволенню потреби контактуючих сторін, то більшим буде рівень взаємодії.

Соціальна взаємодія в умовах закладу вищої освіти спонукує студентів до виконання відповідних ролей у співпраці, спільній діяльності, міжособистісному, діловому спілкуванні викладачів та студентів. «...соціальна взаємодія у всіх її проявах залежить, з одного боку, від міри оптимальності її причинно-наслідкових відношень в її об'єктивній організації, а з другого – від психологічних властивостей діячів, які забезпечують їм можливість знаходити оптимальне спільне рішення, способи його виконання шляхом поєднання індивідуальних зусиль у спільній дії.» (Булгакова, 2017).

Соціально-психологічним явищем спілкування і комунікативної взаємодії є соціально-психологічний вплив, за яким розуміється процес взаємодії людей, в якому поведінка однієї людини або групи людей має метою або наслідком зміну поведінки, почуттів чи думок іншої людини чи групи людей з приводу певного явища, об'єкта, події. Соціальні впливи класифікують за чотирма напрямками інтерактивної взаємодії: вплив однієї людини на іншу, вплив багатьох людей на одного індивіда, вплив однієї людини на багатьох та вплив багатьох на багатьох. Здатність впливати на інших людей є однією з ключових якостей у різних сферах діяльності (Ананьїн В. О. та ін., 2021).

Спілкування розглядається як процес взаємодії між людьми, що полягає в обміні інформацією, сприйнятті і порозумінні один одного, зумовлений потребами спільної життєдіяльності (Ананьїн В. О. та ін., 2021).

У нашому дослідженні будемо дотримуватися підходу до обґрунтування

міжособистісної взаємодії та міжособистісного спілкування дослідниці Коломієць Т.В. (2015, с. 13): «У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» (2005) поняття «взаємодія» визначається як «...взаємний зв'язок між предметами у дії, а також погоджена дія між ким-, чим-небудь» (с. 85). Виходячи із цього визначення, можна стверджувати, що будь-яка погоджена дія двох чи більше людей є взаємодією. Таким чином, будь-який акт спілкування є актом взаємодії. При цьому не кожен акт взаємодії є актом спілкування». Таким чином, можна стверджувати, що поняття «міжособистісна взаємодія» є ширшим від поняття «міжособистісне спілкування» та включає його.

На думку дослідниці О. Булгакової (2017), у практиці сучасного ЗВО ідея підготовки студентів до соціальної взаємодії представлена у вигляді: а) підготовки до ділового спілкування, соціального партнерства, соціального виховання, соціального проектування; б) врахування значущості соціального мікросередовища ВНЗ, студентської групи, особистості сучасного студента, міжособистісних стосунків; в) апелювання до механізмів адаптації, саморегуляції, самооцінки, самовизначення, рефлексії; г) розвитку – особистісний та професійний розвиток, професійне зростання; д) типовості, яка зорієнтована на типову лінію поведінки особи, типи життєвих стратегій.

Організація цілеспрямованого, комплексного процесу поетапного формування і розвитку готовності до діяльності у межах освітнього середовища забезпечує актуалізацію потреби студентів у підвищенні рівня своєї готовності до майбутньої професійної кар'єри. Тому було розроблено програму тренінгу «Психологія міжособистісного спілкування», мета якого поетапне формування готовності здобувачів першого курсу до міжособистісної взаємодії.

Вивчення наукових досліджень дали підґрунтя визначити ряд труднощів, що пов'язані з міжособистісним спілкуванням та необхідність розробки заходів щодо підвищення рівня готовності до міжособистісної взаємодії в період адаптації до нового освітнього середовища.

Адаптація є критичним періодом у загальному та професійному розвитку

здобувачів вищої освіти. Від успішності проходження цього етапу багато в чому залежить подальше професійне становлення особистості, входження в нову соціальну ситуацію розвитку.

Науковці Лесовий В. Ю. (2017), Петрук В. А. (2017) виокремлюють такі види адаптації в умовах вищого навчального закладу: фізіологічну (готовність до зміни в рівні фізичних навантажень), соціально-психологічну (інтеграції індивіда у суспільство, процес його активного пристосування до соціального середовища), професійну (пристосування людини до вимог професії, засвоєння нею виробничо-технічних і соціальних норм поведінки, необхідних для виконання трудових функцій), дидактичну (пристосування студентів до нових для них умов навчання у ЗВО).

В умовах вищого закладу освіти здобувачі першого року навчання, які демонструють добру виконавську дисципліну, достатній, або навіть високий рівень успішності, можуть відчувати незадоволеність характером навчання, високу тривожність, пов'язану із спілкуванням з однолітками та викладачами, а також мати низький рівень організаційних здібностей і свідомої регуляції своєї поведінки. Тому головна функція соціальної адаптації студента полягає у адекватному розумінні та прийнятті норм і цінностей нового студентського колективу, які нададуть значні можливості реалізації власного потенціалу в умовах навчання у вищій школі, а також отримання потенційних можливостей для майбутньої соціальної реалізації (Лесовий, & Петрук, 2017).

Тренінг «Психологія міжособистісного спілкування» спрямований на розвиток навичок міжособистісного спілкування з одногрупниками, здатності ефективно взаємодіяти з оточуючими, розвиток умінь підтримувати спілкування, психологічно стимулювати активність партнера; розвиток соціально-перцептивної чутливості, соціального уявлення про людину, розуміння й аналіз своєї установки під час сприймання різних людей; здатності швидко і правильно оцінити їхні психологічні особливості, сильні та слабкі сторони; виховання доброзичливості, поваги до інших, такту.

Тренінг є навчальною технологією, орієнтованою на використання активних

методів групової роботи. У процесі тренінгу використовуються ігрові методи, групові дискусії, аналіз конкретних ситуацій, рольові та ділові ігри, вербальні та невербальні техніки, які спрямовані на розвиток соціальної перцепції, засвоєння теоретичних знань у безпосередньому їх відпрацюванні на практиці.

Заняття складаються з взаємопов'язаних етапів: діагностичного, інформаційного та рефлексивного.

Під час діагностичного етапу тренінгу виконуються такі завдання: пізнання своїх особистісних якостей, комунікативних особливостей, інформації про сприймання кожного учасника тренінгу як особистості, його вміння спілкуватися з людьми.

У дослідженні використані такі психодіагностичні методики: методика «Чи комунікабельні Ви?», тест на асертивність, тест «Сприйняття індивідом групи», самодіагностика «Наскільки я володію навичками міжособистісного спілкування (за Девідом В. Джонсоном), діагностика «Здатність керувати зовнішніми проявами своїх емоцій», методика «Вивчення емоційних оцінок взаємин з однокурсниками» (за В.В. Власенком), тест «Чи вмієте Ви слухати?».

На інформаційному етапі вивчається теоретичний аспект теми заняття через формування знань, положень, визначень.

Програма тренінгу складається з таких тем:

Тема 1. Знайомство. Спілкування – найбільша розкіш на світі!

Мета: розвиток умінь презентувати себе, розпочинати комунікацію; усвідомлення своєї позиції у спілкуванні; розвиток умінь прогнозувати можливі шляхи розвитку комунікативної ситуації, в рамках якої розгортається спілкування

Тема 2. Словесний прояв почуттів

Мета: розвиток умінь висловлювати почуття, збагачення словникового запасу; розвиток здатності розумітися в людях: здатність швидко і правильно оцінити їхні психологічні особливості, сильні та слабкі сторони; розвиток емпатії, умінь помічати в людях позитивне.

Тема 3. Зворотній зв'язок і його роль у спілкуванні. Види та техніки слухання і його роль у міжособистісному спілкуванні

Питання психології

Мета: розвиток умінь підтримувати спілкування, психологічно стимулювати активність партнера; використовувати соціально-психологічні характеристики комунікативної ситуації для реалізації своєї стратегічної лінії; прогнозувати можливі шляхи розвитку комунікативної ситуації, в рамках якої розгортається спілкування; психологічно налаштуватися на емоційний тон партнерів зі спілкування; розуміти настрої, думки, почуття людей.

Тема 4. Мистецтво переконувати

Мета: розвиток умінь бути переконливим, висловлюватися логічно; структуровано будувати висловлювання; психологічно стимулювати активність партнера; використовувати соціально-психологічні характеристики комунікативної ситуації для реалізації своєї стратегічної лінії; прогнозувати можливі шляхи розвитку комунікативної ситуації, в рамках якої розгортається спілкування; психологічно налаштуватися на емоційний тон партнерів зі спілкування; розуміти настрої, думки, почуття людей.

Тема 5. Як говорити, щоб Вас слухали!?

Мета: розвиток умінь володіти аудиторією під час виступу, психологічно стимулювати активність партнера; використовувати соціально-психологічні характеристики комунікативної ситуації для реалізації своєї стратегічної лінії; прогнозувати можливі шляхи розвитку

комунікативної ситуації, в рамках якої розгортається спілкування; психологічно налаштуватися на емоційний тон партнерів зі спілкування; розуміти настрої, думки, почуття людей.

Така тематика сприяє ефективному перебігу адаптації здобувачів освіти до умов освітнього середовища, створенню в групі сприятливого соціально-психологічного клімату, актуалізації міжособистісної взаємодії, а також є необхідною передумовою консолідації ціннісних орієнтацій першокурсників.

У тренінгу з психології міжособистісного спілкування акцентовано увагу на формах і методах інтерактивної роботи, які створюють такий рівень відкритості, відвертості, довіри, емоційної свободи, згуртованості, тобто сприяють генезі таких психостанів кожного учасника, які б дали змогу успішно комунікувати, працювати, ефективно взаємодіяти на різних рівнях освітньої діяльності.

У відборі змісту практичних завдань та вправ враховували інформативність, вікові особливості здобувачів вищої освіти; орієнтацію на доступність та сприймання аудиторією з різними рівнями актуальної готовності; спрямованість на розвиток подальшої самоосвітньої діяльності та використання знань та умінь в їх практичній діяльності (Таблиця 1).

Таблиця 1

Практичні завдання та вправи за змістом тренінгу

Назва теми заняття	Назви завдань та вправ
Тема 1. Знайомство. Спілкування – найбільша розкіш на світі!	1. Гра-фантазія "Магія Вашого імені" 2. Вправа на активізацію „Пошук спільного” 3. Вправа „Ніхто з вас не знає, що я...” 4. Вправа "Категорії"
Тема 2. Словесний прояв почуттів	1. Вправа «Привіт» (передати різні емоції)» 2. Вправа “Мікрофон ” 3. Вправа “Я-повідомлення” 4. Вправа «Способи, якими можна описати почуття словами» 5. Вправа “ Подарунок”, 6. Вправа „Мені в тобі подобається...” 7. Вправа «Комплімент»
Тема 3. Зворотній зв'язок і його роль у спілкуванні. Види та техніки слухання і його роль у міжособистісному спілкуванні	1. Вправа. «Хочу про тебе дізнатися» 2. Вправа. Постав запитання та впізнай одногрупника» 3. Завдання « Розробити діалог з елементами комунікативного саботажу» 4. Завдання « Розробити діалог, використовуючи продуктивні способи активного слухання (професійна тематика)»

Питання психології

Тема 4. Мистецтво переконувати	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вправа «Зайняти позицію щодо...» 2. Вправа «Віддай шоколадку» 3. Вправа «Сніданок з героєм», 4. Завдання «Зайняти позицію щодо... Уточніть свою думку... Висловіть сумнів, невпевненість або невизначеність... Погодьтеся з висловлюванням... Заперечте співбесіднику...» 5. Вправа: «Поважний стільчик»
Тема 5. Як говорити, щоб Вас слухали!?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Завдання «Напишіть зворушливу розповідь з 6 слів» 2. Виступ «Мое захоплення» або «Мій герой/ моя героїня» 3. Вправа. Підготуйте три варіанти короткої розповіді про цікаву подію з Вашого життя, що орієнтовані на різні типи слухачів

Під час рефлексивного етапу тренінгу відбувається рефлексія власного спілкування та поведінки; окреслюються шляхи удосконалення психологічної компетентності, вироблення в учасників певних якостей, що закріплюють їхній статус у системі міжособистісних стосунків, сприяє професійному зростанню, розвитку психологічної і життєвої компетентності.

Результати проведеного нами кореляційного аналізу дозволили зробити висновок про зв'язок готовності здобувачів першого курсу академії до міжособистісної

взаємодії з їхніми комунікативними властивостями: комунікабельність, асертивність; навички міжособистісного спілкування – довіра, відкритість, емпатійність, безконфліктність, безбар'єрність; здатність керувати зовнішніми проявами своїх емоцій; уміння слухати.

Для визначення рівня готовності здобувачів вищої освіти до міжособистісної взаємодії були визначені відповідні критерії, показники та рівні готовності (Таблиця 2).

Таблиця 2

Критерії, показники та рівні готовності до міжособистісної взаємодії

Критерії	Показники	Рівень сформованості
Комунікабельність	<ul style="list-style-type: none"> – Балакучість – Товариськість – Допитливість 	Високий (3-13 б.) Середній (14-24 б.) Низький (25-30 б.)
Асертивність	Здібності не завдавати шкоди когось і поважати права інших людей, одночасно усвідомлюючи власні права, уміти говорити «ні», звертатися з проханнями і висувати вимоги, виявляти позитивні і негативні почуття, розпочинати, підтримувати і завершувати розмову	Високий (найвищий показник Б) Середній (найвищий показник А) Низький (найвищий показник В)
Сприйняття індивідом групи	Індивідуалістський - індивід ставить нейтрально до групи, ухиляється від колективних форм діяльності і обмежує контакти в спілкуванні. Прагматичний - індивід оцінює групу з точки зору користі і віддає перевагу контактам лише з найбільш компетентними джерелами інформації і здатним надати допомогу. Колективістський - індивід сприймає групу як самостійну цінність, при цьому спостерігається зацікавленість успіхами кожного члена групи і прагнення зробити свій внесок в життєдіяльність групи.	Високий – колективістський тип Середній – прагматичний тип Низький – індивідуалістський тип

Питання психології

Навички міжособистісного спілкування	– довіра, відкритість, емпатійність, безконфліктність, безбар'єрність	Високий (50-40 б.) Середній (39-20 б.) Низький (19-0 б.)
Здатність керувати зовнішніми проявами своїх емоцій	– щирість – вміння стримувати зовнішні прояви емоцій – гнучко реагувати на зміну ситуацій – вміння передбачати враження, яке ви можете справляете на навколишніх	Високий (7-10 б.) Середній (4-6 б.) Низький (0-3 б.)
Емоційні оцінки взаємин з однокурсниками	– Невміння управляти емоціями, дозувати їх – Неадекватний прояв емоцій – Негнучкість, нерозвиненість, невиразність емоцій – Домінування негативних емоцій – Небажання зблизитися з людьми на емоційній основі	Високий (0-5 б.) Середній (6-12 б.) Низький (13-25 б.)
Уміння слухати	– уміння не керуватися упередженнями стосовно співрозмовника – уміння звертати увагу на головне в монолозі співрозмовника – стриманість	Високий (11-12 б.) Середній (9-10 б.) Низький (0-3 б.)

У дослідженні поняття “критерій” розглядаємо як підставу для оцінки рівня готовності до міжособистісної взаємодії. Критеріями є дослідження рівня сформованості індивідуальних властивостей особистості, розвитку яких може слугувати підвищення їх рівня в процесі участі в інтерактивних формах міжособистісної взаємодії під час тренінгових занять. Кожний критерій має показники – найсуттєвіші та необхідні ознаки критеріїв, що досліджуються.

Висновки

У ході дослідження готовності здобувачів вищої освіти до міжособистісної взаємодії з'ясовано такі питання:

1. Доведено, що рівень сформованості готовності до міжособистісної взаємодії залежить від рівня особистісних характеристик, формування яких досягається

в процесі входження особистості в освітнє середовище вишу.

2. У ході порівняння результатів діагностування рівня готовності здобувачів до міжособистісного спілкування з'ясовано, що суттєвий вплив на рівень готовності до міжособистісної взаємодії мало запровадження тренінгу з психології міжособистісного спілкування в освітній процес.

3. У ході реалізації тренінгової програми «Психологія міжособистісного спілкування» простежується динаміка рівня готовності здобувачів до міжособистісної взаємодії.

Перспективи подальших розвідок спрямовані на вдосконалення змісту тренінгу та використання інноваційних інтерактивних технологій для підвищення рівня готовності здобувачів вищої освіти до міжособистісної взаємодії.

Список використаних джерел

1. Булгакова, О. (2017) Взаємовідносини у вищій школі як детермінанта психологічної готовності студентів до соціальної взаємодії. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України, Випуск 4. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadpn_2017_4_4
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с. ISBN966-569-013-2 <https://archive.org/details/velykyislovnyk/page/886/mode/2up>
3. Кожушкіна, Т. Л. Міжособистісна взаємодія як складова частина «soft skills» студентів педагогічного коледжу. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. 2018. Вип. 63. С. 77-81.
4. Коломієць, Т. В. (2015) Особливості емпатійної міжособистісної взаємодії в юнацькому віці. [Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук 19.00.07 Педагогічна та вікова психологія]. Житомир.

5. Куземко, Л. В. (2021) Досвід формування готовності до партнерської взаємодії у майбутніх учителів початкових класів. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, 2021, №78. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.78.35>
6. Лесовий, В. Ю., & Петрук, В. А. Адаптація першокурсників до навчання у вищих технічних закладах освіти : монографія. Вінниця : ВНТУ, 2017. 129 с.
7. Психологія і педагогіка військових колективів: навчальний посібник. / В. О. Ананьїн, В. В. Горлинський, О. О. Пучков, О. В. Уваркіна; за ред. В. О. Ананьїна ; ІСЗІ КПІ ім. Ігоря Сікорського, Київ Вид-во «Політехніка», 2021. 274 с.
8. Ситнік, С. В. (2015) Концептуальні особливості міжособистісної взаємодії. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, III(36), Issue: 74, 2015. www.seanewdim.com
9. Теоретико-прикладні засади конструктивної взаємодії поліції і населення в соціумі: монографія / В. В. Серета, Р. І. Благуца, О. М. Балинська, З. Я. Ковальчук, О. М. Ковбич, Л. Й. Гуменюк та ін.; за заг. ред. З. Р. Кісіль. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 600 с
10. Чистяков, С. (2016) & Франчук, Ю. (2016) Особливості міжособистісної взаємодії у колективах прикордонних підрозділів. Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України. 2016. №3(5). С. 244-256.
11. Шинкарук, О. (2019) Готовність курсантів-прикордонників до соціальної взаємодії. Science and Education, 2019, Issue 3. <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2019-3-2>
12. Цимбалюк, І. М. (2007) Психологія спілкування: навч. посібник. К.: Професіонал.

References

1. Bulhakova, O. (2017) Vzaiemovidnosyny u vyshchii shkoli yak determinanta psykholohichnoi hotovnosti studentiv do sotsialnoi vzaiemodii. [Relationships in Higher Education as a Determinant of Students' Psychological Readiness for Social Interaction]. Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy, Vypusk 4. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadpn_2017_4_4 (in Ukrainian)
2. Velykyi tumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (z dod. i dopov.). [The Great Explanatory Dictionary of the Modern Ukrainian Language (with addendum and supplement)]. / Uklad. i holov. red. V.T. Busel. K.; Irpin: VTF «Perun», 2005. 1728 s. ISBN966-569-013-2 <https://archive.org/details/velykyslovnyk/page/886/mode/2up> (in Ukrainian)
3. Kozhushkina, T. L. Mizhosobystisna vzaiemodiia yak skladova chastyna «soft skills» studentiv pedahohichnoho koledzhu. [Interpersonal Interaction as an Integral Part of "Soft Skills" of Students of Pedagogical College]. Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. 2018. Vyp. 63. S. 77-81. (in Ukrainian)
4. Kolomiets, T. V. (2015) Osoblyvosti empatiinoi mizhosobystisnoi vzaiemodii v yunatskomu vitsi. [Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata psykholohichnykh nauk 19.00.07 Pedahohichna ta vikova psykholohiia]. [Specificities of Empathic Interpersonal Interaction in Adolescence. [Dissertation for the Degree of Candidate of Psychological Sciences 19.00.07 Pedagogical and Developmental Psychology]]. Zhytomyr. (in Ukrainian)
5. Kuzemko, L. V. (2021) Dosvid formuvannia hotovnosti do partnerskoi vzaiemodii u maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv. [Experience of Forming Readiness for Partnership Interaction in Future Primary School Teachers]. Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh, 2021, №78. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.78.35>. (in Ukrainian)
6. Liesovyi, V. Yu., & Petruk, V. A. Adaptatsiia pershokursnykiv do navchannia u vyshchyykh tekhnichnykh zakladakh osvity : monohrafiia. [Adaptation of Freshmen to Studying in Higher Technical Educational Institutions : Monograph]. Vinnytsia : VNTU, 2017. 129 s. (in Ukrainian)
7. Psykholohiia i pedahohika viiskovykh kolektyviv: navchalnyi posibnyk. . [Psychology and Pedagogy of Military Teams: A Study Guide]. / V. O. Ananin, V. V. Horlynskyi, O. O. Puchkov, O. V. Uvarkina; za red. V. O. Ananina ; ISZZI KPI im. Ihoria Sikorskoho, Kyiv Vyd-vo «Politekhnika», 2021. 274 s. (in Ukrainian)
8. Sytnik, S. V. (2015) Kontseptualni osoblyvosti mizhosobystisnoi vzaiemodii. . [Conceptual Features of Interpersonal Interaction]. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, III(36), Issue: 74, 2015. www.seanewdim.com. (in Ukrainian)
9. Teoretyko-prykladni zasady konstruktyvnoi vzaiemodii politsii i naselennia v sotsiumi: monohrafiia . [Theoretical and Practical Principles of Constructive Interaction between the Police and Public in the Society: Monograph]. / V. V. Sereta, R. I. Blahuta, O. M. Balynska, Z. Ya. Kovalchuk, O. M. Kovbych, L. Y. Humeniuk ta in.; za zah. red. Z. R. Kisil. Lviv: LvDUVS, 2017. 600 s. (in Ukrainian)
10. Chystiakov, S. (2016) & Franchuk, Yu. (2016) Osoblyvosti mizhosobystisnoi vzaiemodii u kolektyvakh prykordonnykh pidrozdiliv. [Peculiarities of Interpersonal Interaction in the Teams of Border Guard Units]. Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. 2016. №3(5). S. 244-256. (in Ukrainian)

11. Shynkaruk, O. (2019) Hotovnist kursantiv-trykordonnykiv do sotsialnoi vzaiemodii. . [Readiness of Border Guard Cadets for Social Interaction]. Science and Education, 2019, Issue 3. <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2019-3-2>. (in Ukrainian)

12. Tsymbaliuk, I. M. (2007) Psykholohiia spilkuvannia: navch. posibnyk. . [Psychology of Communication: Textbook]. K.: Profesional. (in Ukrainian)

Summary

FORMATION OF HIGHER EDUCATION STUDENTS' READINESS FOR INTERPERSONAL INTERACTION

Moroz L. V. Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, National Academy of the Security Service of Ukraine

Purpose. *The purpose of the study is to determine the effective forms and methods of work, criteria and levels of interpersonal interaction in a higher education institution. The methodological basis of the study is humanistic paradigm of philosophy of education; methodological approaches (systemic, humanistic, communicative, activity- and competence-based); unity of cognitive theoretical and practical activity; activity of the subject in educational and speech developing activities; psychological and pedagogical theories of interactive, personality-oriented learning, development and self-development of speech interpersonal competence; specific principles of formation of interpersonal interaction of first-year students of higher education institution.*

Methods. *To achieve the identified goals, a variety of methods was used including theoretical methods - study and analysis of scientific literature - to substantiate the basic theoretical positions, systematize and summarize the results of theoretical achievements on the research problem; empirical methods- testing, documentation study, ranking, targeted observation, surveys, interviews – enabling identification of the main forms and methods of shaping interpersonal interaction. Experimental methods allowed to analyze real level of interpersonal skills development. Comparative principle was employed as the basis for evaluating effectiveness of the study and enabled assessment of the level of interpersonal interaction in groups of higher education institution students.*

Originality. *Training program "Psychology of Interpersonal Communication" has been developed on the bases of the analysis and generalization of approaches to the systematization of interactive methods and teaching experience. Its practical tasks and exercises have been selected considering their information value, age of higher education students, whether the tasks are accomplishable and how they are perceived by students with different levels of actual readiness, with the focus being on further development and self-education as well as use of acquired knowledge and skills in students' practical activities.*

Use of interactive technologies opens new opportunities by improving efficiency through reinforcing cognitive interest and enhancing interpersonal interaction through external dialogue in the training process.

Conclusions. *The training program "Psychology of Interpersonal Communication" promotes and facilitates interactive activities of participants through active engagement in meaningful individual and collective activities to enhance their respective experience.*

Prospects for further research are aimed at improving the content of the training and use of innovative interactive technologies to increase level of readiness of higher education students for interpersonal interaction.

Keywords: *interpersonal interaction; interpersonal communication; level of formation of interpersonal interaction; conditions for the formation of interpersonal interaction.*

Дата надходження рукопису/Date of receipt of the manuscript: 30.05.24.

Дата прийняття рукопису/Date of acceptance of the manuscript: 28.07.24.

© 2024. This work is under an open license CC BY-NC 4.0.